

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Ústav pro českou a světovou literaturu

Recenzovali

PhDr. Jaroslav Kolár, CSc.

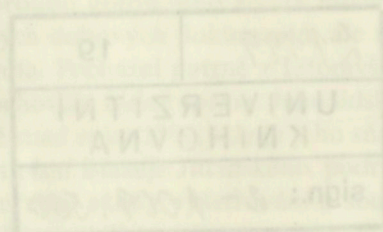
univ. prof. PhDr. Eduard Petrá, DrSc.

Tobiáš Mouřenín z Litomyšle

VERŠOVANÁ TVORBA

K VYDÁNÍ PŘIPRAVIL MILAN KOPECKÝ

eměl po r. 1625



ACADEMIA PRAHA 1995

Třebas on s vlasy nevyšel,
já to píši, co jsem slyšel.
Žádám, že mi pítí dáte,
tak mé řeči konec máte.

SMĚŠNÝ PŘÍBĚH
O JEDNOM SEDLSKÉM PACHOLKU,
V KRÁTKÉ RYTMY UVEDENÝ A PRO
OBVESELENÍ MYSLE VYDANÝ.
VYTIŠTĚNO ROKU TOHOTO. I

A 1a

Rozmlouvající osoby:

A 1b

Skládatel, Sedlák, Pacholek, Chudý člověk, Lesní duch, Poběhlý
žid, Rychtář, Popravec, Lid obecný.

Skládatel:

Historii chci začítí,
novinu divnou praviti
o jednom sedlském pacholku,
sloužíc sedláku bez spolku,
celý tři léta dělaje,
žádné smlouvy s ním nemaje,
co by mu měl za rok dáti.
Nechal za ním všeho státi.
Když ten čas vyšel po jaře,
žádal svého hospodáře,
aby mu službu zaplatil,
sedlák se od něj odvrátil,
aby mu darmo sloužil, chtěl,
tu pacholek hlavou vrtěl.
Vida, co má za sloužení,
chtěl vzít hnedky odpuštění. I

Pacholek:

Sedláče, máš-li svědomí,
nechceš platit za sloužení.
Dosti jsem dlouho pracoval,
voral, dvůr tvůj opatroval,
vyháněl ovce i svině
a všecko dělal upřímně
po vše tři léta, dobře víš,
proč, jak sluší, mně neplatíš?

A 2a

ne jen k tvému obživení,
ale také k vyražení.

Pacholek:

Ať mám hlasité housličky,
obveselující všecky,
aby kdo je bude slyšet,
nemoh se od tance zdržet,
jak já budu dlouho hrátí,
musí každý tancovati.

Druhé, prosím, pokudž sluší,
za šípy a dobrou kuši,
však aby v ní skryté bylo, l
po čem by se vystřelilo,
toho abych nechyboval,
aniž darmo natahoval.

Třetí pak sobě vinšuji,
ač to tůze nemiluji,
když budu chtít nějaké zboží,
ať mně jej hned každý složí,
když budu žádat peníze,
každý ať dá to, co může,
jeden mně dá, já druhému,
potřebnému, neb chudému.
Když ty tři věci dostanu,
starost odložím na stranu,
budu na tě pamatovat,
když bude někdo tancovat.

Lesní duch:

Zač jsi žádal, budeš mítí,
můžeš to hned sebou vzítí,
housličky, šípy i kuši,
všecko tě poslouchat musí.
Jak jsi slíbil, tak se chovej,
chudému almužny podej.

Měj se dobře, jdi bezpečně
a pamatůj na mě vděčně,
dobře svých věcí vyhlížej.
Jdi, za mnou se neohlížej.

Pacholek:

Nikam jsem se neohlížel,
přece se mně ten duch zmizel. l
Ach to bude dobrá rada,
co mně slíbil, bude pravda.
Teď bude ze mě chlapíček,
dopídl jsem se housliček,
budu vesel, tak jak sluší,
mám k obraně šípy, kuši,
teď se mně cesta ukrátí,
kyž mohu někomu hrátí!
Aj, tamto jde někdo s filcem!
A já jsem dobrým myslivcem,
půjdu proti němu ztícha,
zeptám se, kam tak pospíchá.
Aj, toť jest žid! Počkám tudy,
nechť jest bohatý, neb chudý,
já mu chci nejdřív zahrátí,
jakkak bude tancovati?

Žid:

Co tu, příteli, děláte?
Nejspíš na náhon čekáte,
jest vidět, že s vaší kuší
umíte loviti myši.

Pacholek:

Nestřílím já myši tady,
jenom vás, židovské smrady,
kde jen kterého uhlídám,
žádnému pardonu nedám.

jestli dlouho bude hrát,
dyť nás může přetřhat.

Popravec:

Co se mi to přihodilo?
jak by mne něco schodilo
nejednou hned ze žebříku,
a mám plný uši kříku,
musím sebou tumlovati,
stále skákat, tancovati,
po mně to dělají všicky,
bodejž čert vzal ty housličky,
jinší tancují na place,
a já uvnitř šibenice,
mám míti na zdraví škody,
již mám dost té hospody,
to jest proklatá muzika,
že mně tak uši proníká,
neb jestli dlouho bude hrát,
strachy se musím tu posrat.

Rychtář:

Ach prosím vás, lidí milí,
zadržte mne malou chvíli,
bodejž se ten šelma ztuchne,
břicho se mně hned rozpuke,
já jsem již do tance těžký,
nemohu víc chodit pěšky,
a teď v tomto zteklém bále
mám skákati neustále. |
I toť jest proklatý synek,
mně se již přetřh komínek,
musím přece tancovati,
rukou kalhoty držeti.

<Pacholek:>

Ó pane rychtáři, brávo,
teď jste zapomněl na právo,

B 5b

to jsou jiné redouty
v ruce držeti kalhoty!
Co by to za špásy byly,
rychtář tancovat v košili,
místo chvály v tomto tanci
dělat hanbu celé obci.

Rychtář:

Prosím tě, pacholče milý,
jenom přestaň malou chvíli,
chci tebe hned propustiti,
všecko tobě odpustiti.

Pacholek:

Pane rychtář, ještě jednu,
já si drobet vejše sednu,
by jste to lepší slyšeli,
mě více věšeti nechtěli.

Obecní lid:

My tě již víc nežádáme,
všicky na konec čekáme,
jestli bys nechtěl přestanout,
musíme zde zahynout. |

Pacholek:

Ještě vám to dobře není,
tak ochotné posloužení,
tedy nyní již přestávám,
ani o plat vás nežádám.
Jděte domů, já zde počkám,
jak já odtud již trefím sám.

Rychtář:

Nyní musím jít vší mocí
po té proklaté komocí,

B 6a

kdo by si na ni nestejskal,
neb jsem, jako by mě ztřískal.
Kdo jinší jest toho vina?
Ten žid jest všeho příčina,
žádný jiný, teď již víme,
všecko si na něm vymstíme,
nechme rač pacholka státi,
by nezačal zase hráti.
Chyťte žida, pojďme zpátky
od té proklaté památky,
ten musí vyplácet draze,
jenž byl k naší velké zkáze.

Pacholek:

Pěkně se poroučím, pání,
já více nepůjdu s vámi,
pozdravujte v městě všicky,
pamatujte na housličky. |

KOMEDIE O JEDNOM ZHEJRALÉM SYNU

B 6b

Osoby:

Ráman, otec Ramínko, pochlebník
Ruprecht, syn Damnužka, děvečka

Rozmlouvání první

Ráman:

Ruprechte, můj milý synu,
sečkej jen doma hodinu,
zatím sobě něco dělej,
pak bude oběd hotovej.

Ruprecht:

Což jen mám vzdy doma sedět,
a vám mezi zuby hledět,
neb mě nic doma netěší,
jinde mně všecko milejší.

Ramínko:

Copak já mám dnes dělati
a kde přítele hledati,
s kterým bych se najed, napil,
on aby všecko zaplatil? |
I půjdu já k Ruprechtovi,
on má pěkné šaty nový
a bez peněz nikdy není,
vzdycky dvacitníky mění,
já jej z domu vyvedu pryč,
nebude žádný vědět nic.

Dař Pán Bůh, příteli milý,
co tak sedíte truchlivý?

B 7a

HISTORIA KRATOCHVÍLNÁ O JEDNOM SELSKÉM PACHOLKU,

kterak u sedláka
 za tři groše tři léta sloužil,
 co potom za ně sobě koupil a zjednal.
 A o poběhlém židu,
 který před morem utekl,
 jak ho ten pacholek
 do hustého trní přivedl,
 že v něm nahý tancovati musil
 a hrozně se po všem těle zdrápal.

Přidaná jest k ní nazad
 pěkná komedie v čtyrech osobách.

V Holomouci u Jana Jozefa Kyliána léta Páně 1679. |

Skladatel, Sedlák, Pacholek, Chudý člověk, Pocestný muž,
 Poběhlý žid, Rychtář, Popravec, Lid obecní, Závěrek.

Skladatel:

Historiji chci začíti,
 novou, divnou věc praviti
 o jednom selském pacholku,
 jak sloužil sedláku v spolku:
 5 celá tři léta dělaje,
 žádné smlouvy s ním nemaje,
 co by mu za rok měl dáti,
 nechal za ním všeho státi.
 Když čas ten vyšel po jaře,
 10 žádal svého hospodáře,
 aby mu službu zaplatil,
 sedlák se pak pryč obrátil,
 chtíc, aby mu darmo sloužil.
 Tu teprv pacholek toužil,
 15 vida, co má za sloužení,
 počal bráti odpuštění. |

Pacholek:

Slyš, sedláče, kdež chceš jíti?
 Já nemíním víc sloužiti.
 Dosti dlouho jsem pracoval,
 20 voral, dvůr tvůj opatroval,
 vyháněl ovce i svině
 a všecko dělal upřímně
 po ty tři léta, dobře víš,
 co tehdy mi nezaplatíš?
 25 Nechci být déle u tebe,
 jináčeť opatřím sebe,
 když mi zasloužilou mzdu dáš,
 půjdu svou cestou, uhlídáš.

A 7a
Hyň vidím jakýs rybníček
a kdos jde ke mně po hrázi,
něco myslí, hlavou hází,
zdá se co žid, máť kolečko,
půjdu dále vždy pro všecko.

Poběhlý žid:

Co s tou kuší, tovaryši,
tuším, střeliváš na myši,
dostif jest hrubého díla,
také-li by se chybila?

Pacholek: |

A 7b

Nestřelím myši, než ptáky,
pro vás židy adonáky,
kde jen kterého uhlídám,
nechybím se, připovídám.

Žid:

Hyň sedí na trní vrabec,
černý jakoby krkavec,
vytáhl krk, volá na tě,
ví snad o některé ztrátě.
Slyšíš, vyznává: „Krad, krad, krad.“
Ó zastřel ho, co bych mu rád.
Trefíš-li, hnedky se szuji
a toť pod hrdlem slibuji,
žeť přes rybník proň popluji,
v tom trní ho vyslizuji,
bych se měl slíci do naha,
vynesuť ven toho vraha.

Pacholek:

Již jsem na něj, jako sluší,
natáhl tuto svou kuši;
hleď, jestliže se ho chybím,
cos dolů padlo, já vidím.

296

298

300

305

310

315

Žid:

320

Střelěj, bodej ve sto fleků,
jáť se proň věru nesvleku.
A ty by s tou hrubou kuší
na čertu vystřílel duši. |

Pacholek:

325

Žide, darmo ji nenosím,
jen se svleč, ať tě neprosím,
dobrovolně neb z mušení,
mohl by mít zlé posvícení.
Připověděls, slovo váží,
však tě trní nerozdrazí.

Žid:

330

Ach ne tak se vody bojím,
neb před ní spíše ostožím;
než trní se velmi lekám,
již jdu a šatův tu nechám.
Daleko ten pták padl v trní,
musím proň lezti po drní.

Pacholek:

335

Na pěknýs mi palác vyšel,
snads mých housliček neslyšel:
již čas přišel na ně hráti,
zvím, jak umíš tancovati.

Žid:

340

Ach nemohu rovně jíti,
musím skákat, se točiti.
Ach jak ten housti pospíchá,
což mne trní bode, píchá
po všem těle na vše strany,
jsem jako larva zedraný.
Jak se ho mám dovolati,
aby přestal více hráti? |

345

A 8a

Pacholek:
Neslyším já z vás žádného, |
až mi dobře ustanete
a všickni na zem padnete.

Lid obecní:
Běda! Co budem činiti?
Jižt nelze nám než umříti.

Pacholek:
Nu, již odpočinu s vámi;
bude pokoj mezi námi.

Žid:
I já bych pokoj vinšoval,
neb jsem již dvakrát tancoval.
Vraťte mu, prosím, ty zlatý,
však jsou peníze proklatý,
já jsem křesťany obloupil
a dva tance za ně koupil.
Sám sem vinen tím vším dvorem,
utekši z domu před morem.

Rychtář:
Poněvadž jest věc taková,
divná, neslýchaná, nová,
vemte žida do vězení
do dalšího poručení.
Ty pacholče, přístup blíž sem,
a co jest tvého, sobě vem,
tíms poctivosti neztratil,
jdi, aby se šťastně vrátil.

Pacholek: |
Já mám, pane, na tom dosti,
děkuji vám z spravedlnosti,

na ten skutek chci pomněti,
že jsem si uměl přispěti.
S tím se vždycky dobře mějte,
na mne nezapomínejte.

Závěrek:
Již pak z této historijě

znát, jak se nepravost kryje,
ač bývá někdy zacpána,
však zas trefí svého pána.

Jak se teď při židu stalo,
na samého vyhledalo:

chtě jiného k oběšení
přivesti, sám do vězení
jest jako zločinec vhozen,
pacholek pak vysvobozen.

Tak každý muž z toho znáti,
že má s pravdou přímo státi:
neb kde bývá podvodná lest,
tu jistě malé štěstí jest.

Byl byl tento žid tam zvykal,
z moru jinam neutíkal,
křesťanův lichvou neloupil,
byl by těch tancův nekoupil,
ani se v tom trní zdrápal,
moh míti sen, až by chrápal.

Věrnát jest pravda: čiň právě, |
tak zaživeš všeho zdravě.

Ta rada jest povědína
od Tobiáše Mouřenína.